

Nåsvargen

Årgång 10 nr. 2, utkommer med två nr. per år juni & dec.

DEC. 2003 NÅS HEMBYGDSFÖRENING PRIS 30 KR

Logen Brödralags skidåkare vid kretsmästerskapen i Mockfjärd 1944.

Första raden fr. v. Gunnar Grönbergs, Sven Netzell, Täppjons Erik. Andra raden fr. v.

Holpers Inge, Greta Knutsson, Irene Wiklund, Holpers Bibbi, Maj Britt Svensson.

Tredje raden Olle Söderman, Gunnar Söderman, Erling Markus, Mats Ernst, Olle

Larsson och Gunnar Bajer. Foto och namnuppgifter från Utby Olle.

Detta är en fortsättning från föregående nummer på **”Jont Anders Larssons egen levnadsbeskrivning”** avskrivet av hans sonson Åke 2001.

Vid 11 års ålder utbyttes kjortlarna för gossarna mot knäbyxor och pålsar vintertid samt vita vadmalsrockar sommartid, mössorna med stor rätt frampekande skärm, långt hår som räckte ner jäms med munnen och benat i mitten av huvudet, flickorna fingo kort skinnkjortel och skinnpåls vilken räckte något nerom midjan. Vid examen erhöll läraren av barnen lintappar och ull efter råd och lägenhet.

På våren 1860 översvämmades de intill älven liggande delarna av vårfloden. Kyrkobesökande t.ex, från Heden rodde gent över åkrarna till kyrkan. 1862 dog min mor, var då ensam boende i gamla gården i Malmsta. Var anställd som småskollärare såväl föregående som nämnda och följande års vinter i Närsjö, Orsala och Nederborg. Sommaren 1862 hade jag arbete hos min bror Sjö Erik Larsson. På våren 1863 beslöt jag mig pröva lyckan på arbetsplatser utom socknen. Med några brödkakor, en köttbög och en ask smör samt 20 kronor kontanter begav jag mig iväg med en säck på ryggen till Falun, åkte därifrån på järnväg till Gävle glad i hågen och såg livet framför mig i en skimrande dager. Om svårigheterna i livet hade jag föga aning. Framkommen till Gävle började prövningarna, blev nekad logis emedan jag besågs som en luffande landstrykare, men jag spanade upp en färdstuga i stan där bönder från angränsande socknarna hade sitt lokus vid sina stadsbesök för varuutbyte och kröp så upp i en s.k. högsäng och sov gott. Jag vågade ej tacka värdfolket för olovligt nattkvarter och avlägsnade mig utan nämnvärd saknad från denna tillfälliga fristad. Dagen därpå kom jag till Helle på kvällen. I första synliga gården gjorde jag framställning om nattkvarter, men blev nekad och hänvisad till nästa gård med samma resultat. Framkommen till tredje gården voro mina krafter betydligt nedsatta och beslöt mig att stanna om jag ock än skulle bliva utvisad. Inkommen framställde jag förfrågan om logis, men de hemmavarande kvinnfolken vågade ej hysa en i deras tycke misstänkt figur. Trots detta lade jag mig i ett hörn av stugan med min säck under huvudet och somnade utan vidare, vaknade sent på kvällen och frågade då den hemkomna manliga delen av familjen om jag fick ligga kvar i hörnet till morgonen eller om jag ovillkorligen skulle ut. Jag blev tillfrågad om allt möjligt, boningsort, sysselsättning och orsaken till vandringen. Efter lämnade upplysningar blev jag bjuden på kvällsvard och erhöll en god bädd. 2-ne dagar därefter sedan jag förgäves sökt arbete i Ljusne med fl. ställen kom jag till Marma en fredagsafton. Träffade där Håkas Erik från Nås, vilken hade anställning på sågen som hjälpsägare. Han rådde mig att genast begiva mig hem medan jag hade något kvar i påsen emedan varje dag en eller flera sökte arbete, men blevo nekade. Jag tyckte detta förslag var mera oroande än nedslående och beslöt att genast gå upp till vederbörande inspektör och framföra min anhållan om arbete. Håkas Eriks spådom slog in, jag blev naturligtvis nekad i synnerhet som min spåda lekamen ej bar vittne om någon särdeles stor arbetsduglighet. Gick åter till Håkas Erik och bad om nattkvarter hos honom i en högst otrevlig och smutsig barack. Han frågade om mina planer men var ej hågad delgiva honom mitt beslut. På söndagsmorgonen erbjöd han sig följa mej till bönderna där i närheten och försöka skaffa mig antingen tillfällig eller drängtjänst, vilket välmenta förslag jag avböjde. I stället mognade inom mig beslutet att stanna där jag var, gripa an med och delta i pågående arbete med terrassering av en bana från sågen till

kolbottarna. På måndagsmorgonen infann jag mig före kl. 5 vid banbygget, fick tag i en skottkärra och spade och började arbetet. Inspektoren, som gång efter annan gjorde sin rond på arbetsfältet brydde sig ej om mig och jag höll även god min i tvivelaktigt spel. Lördagskvällen därpå efter slutade dagsverken medföljde jag arbetarna upp på kontoret och tyckte det skulle vara mycket intressant få se, hur jag skulle komma att behandlas. Jag stannade till sist inne. Inspektoren såg jag ej till. Bokhållaren frågade vad jag ville varvid jag uppgav att jag under veckan arbetat på banbyggnaden och önskade få min avlöning införd i motbok, pengarna ville jag inte ha. Som han ej annat visste än att jag var antagen arbetare, erhöll jag min bok med inskriven behållning 9 kr. Arbetarna, som visste om hela historien, ville knappt tro sina ögon, i all synnerhet som inspektorn var en mycket sträng man och förstod sig ej på skämt.

SLUT

Eric Jonths komplement 1977 till Jont Anders Larssons ovanstående berättelse från tiden i bl. a. Marma.

Morfar fick arbete vid därvarande sågverk med schaktningsarbete som bestod i att medelst en skottkärra forsla pinnmo till en fyllnad för en rälsbana till brädgården. Inom parentes sagt så gick han på "luffen" från Nås över Falun till Gävle och Marma ! En dag gick inspektorn "husesyn" genom såghuset och fann att någon hade ritat en stor gubbe på såghusväggen. Inspektorn gick raka vägen ut till arbetarna och skulle ha reda på vem som gjort sig skyldig till ofoget, men ingen påtog sig som skyldig. Morfar var inte på arbetsplatsen då inspektorn gick runt och förhörde sig om "ofoget", men fick genom arbetskämraterna höra vilket ultimatum dom blivit ställda inför – att därest det innan kvällen inte anmälts den skyldige så fick hela arbetsstyrkan "sparken". Då kom Jont Anders Larssons ärliga och resoluta sinnelag i dagen, han gick raka vägen upp till kontoret där han träffade inspektoren – och utan omsvep sa att det var han som ritat gubben på såghusväggen, varefter han avvek så fort som möjligt från kontoret. Nästa dag kom det order från kontoret att han skulle infinna sig omedelbart — Då tänkte jag, sa morfar, att nu är väl domens dag slagen ! Inspektorn såg mej stint i ögonen och sa, en sådan man har vi bruk för här på bruket och erbjöd honom bokhållarplats — sedermera förmansplats. Hemlängtan blev dock så stark så han vandrade tillbaka till Nås för att här bliva både affärsman och skollärare och kantor. Morfars insatser inom det kommunala är en annan mycket uppskattad historia som kan verifieras genom press och muntlig uppskattning.

Jont Åke om farfar och farfars far.

26/12 1843 gifte sig Dunder Erik Jansson med Anna Andersdotter dvs c 9 månader innan Dunder el. Jont Anders Larsson föddes 20/9 1844. Det har antytts att vid bröllopet kom Jont Anders Larsson till. Fadern förmodligen kronolänsman Erik Hjerpe (1804 – 1858) eller hans bror Carl Hjerpe (1819 – 1896).

**„JODÅ, VI SPIKÄ FUR
FAST HÄ SNÖGÄ!!“**

**HJULBÄCKS
BYGG HB.**
**TEL. 0281-30172
070-3553349**

*Huggning vid Lövlatjärn åt Björbo
Såg år 1952.*

Täpp Erik från Vråna var aumätare, (ämätör på nåsmål). Anders och Gunnar Netzell, huggare tillsammans med Karlhansas Axel som också tagit kortet. Anders Netzell kunde inte "bara" hugga han gjorde även mycket fina nåsdockor av näver.

Kort och text från Gunnar Netzell.

**BIL & MASKIN I
DALA-JÄRNA AB**

**TEL. DALA-JÄRNA 0281-13344
NÅS 0281-595700**

...potatisen som alltid
ligger på toppen..

Bröderna Olérs AB.

Nederborg Nås

Telefon 0281-30261

Jag, en raggare.

Av Bo Olsson Närsjö och Dala-Järna.

Redan i början av 50-talet fick jag min första bil. En kopparbrun Cabriolet med silverfärgade lister, aluminiumratt och trampor. Kraftöverföringen var med kilrem vilket gjorde att man fick låsningsfria bromsar. Framvagnen var utan fjädring med direktstyrning vilket gjorde den svårstyrd på grusvägarna i Närsjö. Däremot var hjulen toppmoderna, stålfälgar med punkteringsfria däck. En vinterdag med snömodd hände olyckan. Jag körde av vägen på väg till mormor som bodde 50 meter nedanför pensionatet. I kurvan längst ner i backen gick det rakt fram, rätt in i en brunn. Ratten gick av och fronten blev helt söndertrasad. Själv kom jag undan med en sprucken läpp. 1963 köpte jag min första riktiga bil. En Ford Customline 1954-års modell. Den såldes efter en månad. Nästa var en De Soto från 1955. Den hade gått i Ludvika tidigare, så när skatten skulle betalas fick

Hemma hos Tjapp Sven, jag och min Ford 1959.

vi, min kusin Sten och jag, åka dit för att lösa ut skattekvittot. Ingen av oss hade körkort så vi måste "anställa" en chaufför för ändamålet. Han hade väl ingen större erfarenhet av stora amerikanare, så vi kom bara till sjön Malingen. Halt väglag och lite för hög hastighet slutade med en smäll. En stenstolpe som vägräcket var fäst vid gick in bakom bakhjulet och slet loss bakre rambalken. Bensintanken fick ett hål fem centimeter från botten så det mesta av bensinen rann ut. Men lite fanns det kvar. Jag band upp rambalken med min halsduk, så vände vi kosan mot Näs. En titt bakom bilen visade fyra hjulspår! Vi kom i alla fall hem. Senare högg vi av taket och körde den som cabriolet på Bysjöns is. Vintern 1965,

tror jag det var, planerade Kjell Johansson inköp av en Ford Customline 1959 av en kille från Ludvikatrakten. Snö och is igen, det kunde bara sluta på ett vis, krasch, bom! Han körde vägen över Lövsjön men kom inte längre än till Lindesnäs. Där tog det stopp mot ett vägräcke, hela högersidan intryckt. Kjell blev utan bil, men istället köpte Sten och jag bilen utan motor för 400:-. Vi fraktade hem nyköpet och började knacka plåt. En vecka senare inköptes en Ford Customline 1954 från Vansbro där den gått som taxi. Ur den plockades motorn och flyttades till -59:an. Nu hade vi en fin amerikanare endast sex år gammal. Sten flyttade till Ludvika så jag köpte ut honom och blev ensam ägare till bilen. 1966 bytte jag bort min moped och svetsutrustning mot en Chevrolet Bel Air 1954. Forden såldes till Enviken utanför Falun. Nästa bil blev en Ford

Crown Victoria 1955.

Då kommer Bertil Dalmans hem med en Cromvicke från -56. Nu Jä-lar!!

Upp till Roland Petersson i Röjeråsen. Han hade en Chev Impala 1958 Cabriolet till salu. Med som rådgivare var Tjapp Sven. Vi kom överens om ett pris på Cheven så det blev byte. När vi kom till Tjapp-

pers verkstad i Näs stannade vi och körde ned cabben. Det var visserligen i februari men hade man nu en cab så skulle här åkas "nercabbat"! I juli 1968 fick jag något av en blackout och bytte bort Chevan mot en Ford Thunderbird 1960. En vecka senare var jag ägare till en Opel Rekord!! Nu var det slut på raggarlivet. Trettiotvå (32) år senare var cirkeln sluten, köpte en amerikanare igen. Denna gång en Ford Fairlane Club Sedan 1955, den har jag fortfarande kvar. Utöver uppräknade bilar har jag varit ägare till ytterligare ett antal amerikanare bl.a. en De Soto -55, men det är en helt annan historia. Det var bättre förr eller ?? En gång raggare alltid raggare, det liksom sitter i generna.

FRÅN ELSE-BRITT TÖRNFELT JOHANSSON

har det kommit ett tidningsurklipp ur en länstidning från maj 1923, om lantbrevbärare Olof Kallén Skansbacken. Skribenten var Big Stone och Else-Britt berättar att det var Storstens Ernst Halvarsson.

(Han var morbror till Storstens Karin, som förresten medverkat här i "vargen" med många "post-historier". Hon har även berättat om Ernst i en historia i "vargen" dec. 2000. Kan även nämna att Sjö - Nils "tog över" och blev "upplärd" av Kallén! Red.)

En postens trotjänare i Nås Har vandrat närmare 12500 mil.

Brev till vår tidning.

Torsdagen den 3 maj fyller en av postverkets trotjänare i Nås, nämligen lantbrevbäraren Olof Kallén i Skansbacken, 60 år. Kallén, som är av finsk härstamning och född i Näveråsen, Nås finnmark, anställdes 1899 i postverkets tjänst som lantbrevbärare på traden Nås - Lindesnäs och har sedan dess i över 23 års tid och utan att ha mankerat en enda dag, i ur och skur gjort sina regelbundna turer på denna sträcka. Fortskaffningsmedlen har växlat från "apostlahästar" och cykel till skidor, sparkstötting och häst allt efter omständigheterna. Den sammanlagda sträckan Kallén sålunda tillryggalagt under alla dessa år uppgår till ej mindre än omkring 12 250 svenska mil. Under ett års tid hade han även att utsträcka sina turer till det sex fjärdingsväg bortom Lindesnäs belägna Näveråsen, och det var att ta sig fram på så godt som obanade stigar, enär ingen ordentlig väg då fanns där i finnbyggden. Särskilt på vintern var det svårt och mödosamt nog, när det gällde att streta sig fram genom snö, som räckte ända till midjan. Mellan 4 och 6 år fick Kallén också bära posten till Håvberget, beläget en mil bortom Lindesnäs, men så framlade han ett förslag inför dåvarande postdirektör Ljung om att Håvberget i stället måtte få sin post från den betydligt närmare belägna Salåns station, ett förslag som även accepterades. På den tiden Kallén hade att bära posten ända till Näveråsen, åtgingo 2 dagar för varje tur, mot en ersättning av kr 4:50. Numera gör Kallén 3 turer i veckan till Lindesnäs, vilket blir en sammanlagd sträcka av 44 km per tur fram och åter. Kallén är av äkta segt, finskt virke och vet ej vad sjukdom vill säga. Det har heller inte blivit "mässfall" för honom en enda tur under alla dessa åren, hur då än vädret må gestalta sig, sålunda ej ens vid det enastående yrvädet i mars 1919, då till och med tåget blev fastsittande i snödrivorna uppe i grannsocknen Järna, utan att komma någon vart. Men Kallén stretade gladeligen iväg till Lindesnäs med sin postväska. Då han anlände till byn Orsala, höll man där på att skotta sig ut ur de igensnöade stugorna och han lyckades få skjuts därifrån och fram till Lindesnäs.

Kallén kom visserligen inte hem igen förrän klockan 11 på kvällen, men turen var gjord i alla fall. Aldrig en enda gång har han varit utsatt för överfall eller ens tillstymmelse till rånförsök, oaktat han på dessa ensliga och öde vägar ofta plägar möta alla möjliga mer eller mindre apokryfiska individer. Men så är ju också Olle Kallén allas vän och ingens ovän. Innan den outtröttlige lantbrevbäraren erhöll cykel, utan nödgades färdas till fots, brukade i sommartid halvsulorna inte räckta längre än ett par veckor. I höstas skaffade sig Kallänen liten behändig ponny, som under den gångna vintern oförtrottet travat fram och åter mellan Nås och Lindesnäs och inför en sådan komfort tyckte Kallén, att han fick åka rent av som "en herrskapskarl". Den ungdomlige och livlige lantbrevbäraren talar gärna och trovärdigt om "rända" - skogsfrun - och trolen, ej att förglömma en Amerikatripp åren 1893 - 1895, då han arbetade på järnvägsbyggen och på farmer i Minnesota. Det var andra tider då ! Som rallare tjänade han 1 dollar och 10 cent om dagen och som farmer dräng 20 dollar i månaden. Men så kostade inackorderingen inte mer än 2.75 i veckan och höll man sig med maten själv, kunde man klara sig på 1 dollar. Under sin vistelse därute höll Kallén på att bli "döder" vid ett åsknedslag. Han satt just framför spisen, då blixten slog ned och träffade honom i veka livet, så att skjortan skars tvärt utav. Kallén slungades i golvet och blev bedövad av åskstrålen, som till yttermera visso, smälte mässingen i hans byxficka förvarade kära snusdosa. Av den skrällen, som kunde ha tagit död på en annan människa av "vanlig kaliber" blev Kallén visserligen oförmögen till arbete under 14 dagars tid, men sedan var han all right igen. Ett av Kalléns angenämaste minnen är, då härförleden postdirektör Långe från Gefle helt oförhappandes trädde in i hans stuga vid Skansbacken och hedrade honom med en lång och gemyttlig pratstund. Postdirektören var vid tillfället ute på tjänsteresa och ville, då han befann sig i grannskapet, gärna skaka hand med den plikttrogne och hederlige lantbrevbäraren. Förnöjsam och med den glada, ljusa glimten i ögat och ett soligt leende över det av väder och vind garvade anletet, är Kallén städse en kär och efterlängtd gäst, där han kommer knogande med sin av nyheter och hälsningar från "stora världen" laddade postväska. Det dröjer ännu två år, innan han får pension, och han kunde godt, tack vare sin spänstiga fysik och ungdomliga vigör, fortsätta i 25 år till. Men då mantill slut gått närmare 14 000 mil, kan man sannerligen också ha rätt att "lägga upp" och njuta vila. I alla händelser är den alltjämt outtröttlige lantbrevbäraren värd en ärlig honnör på sin hedersdag om torsdag.

Big Stone.

Köp och läs Nåsvargen och du
får alltid veta något gammalt
som är nytt !!

Sjö Anna berättar lite om gångna tiders byskomakare.

Ända in i början på 1900-talet fanns i Sverige s.k. byskomakare, så även i Nås. De anlätades när familjens skor skulle repareras eller vid nyanskaffning. Skomakaren kom då hem och kunde bli kvar en eller två veckor, beroende på familjens storlek. Han fick då både mat och logi, skulle vara intressant att veta hur mycket i pengar han fick för varje nytillverkat skopar. Vår skomakare hette Tappjons Lasse. Han var en glad och lättsam person och fanns det unga flickor i familjen då kunde det dra ut på tiden med skolagningen. Min svärmor, Fäktarns Kristina, berättade att han jämt skojade med dem, det var ju fem flickor i den familjen, så där trivdes han. Mamma berättade att en gång när han var hemma hos oss fick han ligga i rummet på vinden, där han också hade sin "skömmördon". Detta var på försommaren så min mormor skulle "buföra" en morgon. Till hjälp hade hon en grannflicka. De skulle starta klockan fem på morgonen, men innan de gav sig iväg tänkte flickan skoja lite med skomakaren som sov i godan ro. Hon smög tyst som en mus upp på vinden, fick syn på burken med lim, som fanns på "skömmörbäntjän", tog lite på en sticka, smög sej in till den sovande och strök försiktigt lim i skägget på honom. Allt gick bra, men när hon kom till dörren kunde hon inte låta bli att vända sig om, råkade fnissade till så skomakaren vaknade. Det blev en vild jakt, så den första kilometern på buvägen gick snabbt. Hon sa efteråt att hon sen tyckte sig se en karl i nattskjorta hela vägen till "bua". Men skomakaren kunde inte smälta detta, han grunnade

på hämnd. Så en dag fick han tag på flickans finaste huvudkläde av yllemuslin, klippte små läderlappar som han sydde fast med becktråd på klädet. Detta var dåtidens hyss, nog så allvarligt, med tanke på att ett kläde var rätt dyrbart.

Tappjons Lasse hemma vid.

Foto från Tappjons Breva

... hjälpen är nära ...

Mikael Telefon 0281-300 08

**Kryckdragning på
Kallberget 24 maj
1930, för Matspers Ka-
rin och Einar Berg-
lund.**

Fr. v. Sundpetters Berta, Mats-
pers Anna, Brita Sundin. Två
flickor framför dem är Sjö
Anna och Täppjons Anna.
Brudparet i mitten, därefter
spelmännen Jont Erik och Jont
Lars mellan dem Axel Sundin
och bakom Jont Lars, syns Sjö

Lars d.ä. Till de övriga rekommenderas starkt förstoringsglas.

Sjö Anna stod för nammuppgifter och Greta Perols för foto.

*Jungens Per och kust-
run Ingeborg i sin fä-
bodstuga i Loråsen,
fint förevidade av
Karlhans-Axel. Själu
minns jag när dom
bufförde förbi här vid
Nåsens strand på sin
väg från Malmsta.*

Elna Hemming.

I den långa serien, om **Bror Bodins Stigsjö**, hektografframställda nåsbilder är nu **Tingshuset** i tur. Det var 1906 som han var i Nås och ritade av en del hus.

I förra numret angavs felaktigt Hed Bror som den som fixat bilden, det är naturligtvis fel, det är **Hed Gunnar** som fixat den och alla övriga av dessa hektografframställda nåsbilder.

FLYT TEN TILL NÅS 1906.

Ur Anna Liljegrens minnen och upplevelser återberättade av sonen John.

När pappa byggde järnvägsbroar i Insjön och Mora bodde vi i mammas föräldrahem, hos Gods Per Larsson i Morkarby i Mora till hösten 1904. Då fick pappa arbete vid Domnarvets Järnverk i Borlänge. Familjen flyttade med och där lyckades han ordna en lägenhet på Berganäs-vägen 63. Frälsningsarmén hade sin lokal i samma hus, så vi satt ofta och lyssnade på sången när de hade möte.

Sedan var det dags för ytterligare en järnvägsbro. S V B, Stockholm Västerås Bergslagens Järnvägar, skulle bygga bro över Västerdalälven vid Utanhed i Nås. Under första delen av brobygget, som pågick vintern 1905-1906, hyrde pappa ett rum hos "Petters" i Utanhed. Men så snart man kunde trafikera bron ordnade han bostad i Nås, så att familjen kunde flytta dit.

Det var fortfarande vinter när vi flyttade, jag tror det var i mars, och vi fick åka hästskjuts från Björbo till Nås. Vårt bohag var lastat i en godsfincka som följde med grustågen över bron. Tåget stannade till i Utanhed några minuter och då fick vi lasta av det vi hann med, innan tåget fortsatte tillbaka efter mer grus. Finkan fick göra många turer med tåget innan vi hann lasta av allt och frakta det med häst och släde till Utankyrka.

Där bodde vi först oppe på hos Tuppkullorna, systrarna Anna och Karin. Senare när Täpp Olars Pär flyttade från Katrinasgården och den blev reparerad fick vi flytta in där. 1915 flyttade vi så till nuvarande "Jönses" gård vid landsvägen nära järnvägsstationen. Gården stod tom och ägdes av Bergslaget. Där fanns det uthus så vi kunde hålla oss med både höns och gris, samt ett härbre i två våningar. Det undre planet blev matbod och förråd, det övre inreddes till sovrum åt Karl och Ragnar, mina två bröder.

Boningshuset låg längre ner på tomtan än det gör i dag, och var vänt med ingången mot landsvägen. Vi hade ett stort runt land med blommor framför trappan. Gubben Hed från Utanhed hjälpte mamma att gräva trädgårdslanden.

När vi kom till Nås fanns det ingen el., den kom först 1913. Bergslagets kraftstation i Lindesnäs levererade strömmen. Fram till dess, under sex år var vi hänvisade till fotogenlampor.

Dom som ägde gårdarna utefter landsvägen svarade var och en för sin del av vägunderhållet. Vägarna plogades med tråplogar dragna av hästar. För att få tyngd på plogen lastades den med sten. Två hästar drog och fyra man hängde där bak och försökte styra. "Ju snålare bonde desto sämre väg", sa pappa.

Första bilen och telefonen kom till Nås. Telefonstationen låg på andra våningen i Dalamagasinet. Vi köpte våra första cyklar 1914.

Jag fyllde fem år hösten 1906. Två år senare var det dags att börja skolan. Vi som bodde i Utankyrka hade lång skolväg, vi fick gå till småskolan på Skansbacken, där hade vi fru Halvarsson som lärarinna. När vi bodde i Katrinasgården blev det ett år i småskolan Mellanborg, med Tysk Kisti i katedern. Sedan följde folkskolan i Nederborg där vi hade Elin Olsson och agronomens Herta som lärare de första åren. Sista året lärde vi oss ingenting. Vi hade ingen fast lärare, utan det var ständigt nya vikarier, ofta

småskollärare. Jag minns att Elin Olsson var mycket mallig för att hennes syster hade gift sig med kronprinsens chaufför i Stockholm.

På examensdagarna brukade bonddöttrarna i Nås ge lärarinnan ägg, fläsk och annat hemifrån i present. Då skämde jag, för jag hade ju inget sådant att ge. Det var först när vi flyttade till Jönses som vi kunde hålla oss med gris. Sus Kisti hjälpte oss med slakten, hon slaktade åt Bergslaget också. Hon var liten, inte mycket större än grisen! Vid Jönses skaffade vi oss också en hund som fick namnet Dora. Hon tyckte mycket om fisk och var alltid med när vi metade, hon åt upp all småfisk.

1914 började kriget och ransoneringarna.

Tvillingarna Anna och Karl med sin yngre bror Ragnar. Foto från 1906.

FRÅN ESBJÖRS RUNE KOMMER DESSA TVÅ HISTORIER.

Bengt eller "Punkt" hade just börjat skolan och en granne frågar: hur gå hä däre skoln då? "Jo då, A gå fur ann, men B hä va då renâ f-n !!

Uppe i Borg bodde förr en tant, som hade fått en mycket fin tårta på sin födelsedag, från en syster i USA. Granntanterna kom ju också för att gratulera och då tog hon fram tårtan ur skafferiet och visade, sen ställde hon in den igen och sa; "Je skä fur ta frâm o òm hä kòm nôn"!

(För några decennier sen var det ganska vanligt att man skickade en "cake" från USA till släktingar vid uppvaktningar och jul -nyår. de var mycket söta och mättande, enl. Hed Bror).

En lång skidtur 1918.

Jag och min bror Nils fick ta skidorna och åka till Tipers Lars Larsson i Heden Nås. För att betala en räkning, då vår far på grund av sitt arbete var förhindrad att åka. Resan gick över Utsälje till Hedens sågverk i Nås. Hans fru Karin var en mycket snäll tant tyckte vi. Hon bjöd på saft och bullar så vi skulle klara hemresan. Den gick över älvbron i Nås till Kvarnåker, Myrbacka och till Västgård där gick vi in till fars fotoateljé. Där lade han ut tidningar så det skulle se ut som snö, innan han fotograferade oss med skidorna på. Därefter fortsatte vi hem till Morbyn. En tid efter den resan åkte vi spark till Ivars Anders i Duvnäs. Han skulle nämligen tillverka skidor av ämnena från Tipers såg. Året var 1918 och vi var 12 respektive 10 år gamla.

Lisa Lissjanis f. Lindholm Dala-Järna.

ALLA VET
VÄL NU-
MER VAR
MJÖLKEN
TILL JUL-
GRÖTEN,
POTATISEN
TILL
LUTFIS-
KEN OCH
ÄVEN
GRANEN
FINNS !!

KATRINAS GÅRD
NÅS

Mjök

potatis skogs

telefon 0281-30102 el. 30078

EN BILRESA TILL TITOS JUGOSLAVIEN 1968.

Med en avstickare till Venedig.
Från Rålg-Paar

Året var 1968 och 21 juli då vi i sällskap med Inez och Erik från Järna startade en resa till Jugoslavien. Dom i en Volvo av senare modell, vi i en Saab med frihjul, med ganska många år på nacken. Vid ett kompressionsprov på Saaben som gjordes någon dag före avresan visade det sej att en cylinder var ganska så glapp, men då var ingen tid för reparationer, "då bar å åk" som Stenmark många år senare uttryckte sig. Första natten tältade vi i Rödby, Danmark. Som vanligt då och många år framåt så var det tält som gällde, enl. uppslagsverk "transportabel bostad av t.ex. tyg". De då vanliga "ryggstålten" började att bli lite "ute", nu skulle det vara tält med förgård och innertält, ett begagnat sådant hade vi skaffat oss. Jag minns att när vi första gången lyckats "pinna" upp det, så tyckte vi att det var stort som ett mötestält för Filadelfia. Men efter en tid så var det bland de minsta, det blev separata sovrum, kök och vardagsrum, och så kom husvagnarna mer och mer.

Nästa morgon klockan 10 tar vi färjan över till Tyskland. Äter en god gulasch i Dorfmark, en 1000-årig by mellan Hamburg och Hannover, därefter autobahn Hannover-Frankfurt med övernattnig i Spangenberg. Nästa natts tältplats blir i Grossdechendorf, sedan Unken i Österrike. Därefter tar vi sikte på alpvägen Grossglockner - Hochalpenstrasse mellan Bruck och Heiligenblut 48 km. lång, en av de svårare alpövergångarna skulle jag tro, åtminstone med det fordon vi använde oss av. Grossglockner är Österrikes högsta topp med sina 3797 meter. Och mycket riktigt så börjar bekymren redan i första lilla motluten. Men med lite putsning av fördelarlocket och byte av tändstift, (vi hade 12 stycken tändstift med i reserv som vi bytte och torkade varefter de blev nedoljade), så kom vi då vidare till en mindre, men starkt lutande rastplats där vi stannade. Här var sikten mellan 5-10 meter, kanske var vi inne i molnen. Men se nu vägrade Saaben att flytta sej en enda meter till, det lutade ju ganska kraftigt uppåt förstäss och det hjälpte inte hur mycket gas den fick, den orkade inte! Vi flyttade vårt stora och tunga tält

(40 kg.) över till Volvon, och med hjälp av handkraft från de övriga lyckades jag få loss Saaben från underlaget. Och kom iväg, Anna måste jag tyvärr lämna till Inez och Erik, vågade inte stanna en gång till i denna stigning. Efter en massa tunnlar och hårnålskurvor är vi så uppe på vägens högsta punkt och strax därefter bläser molnen bort och vi har en fantastisk utsikt, bländande, med alla höga snöbelagda alptoppar runt om oss. Här är ungefär 2 dm. snö på sidorna av vägen men meterhöga isiga snöplogkanter, vägen är bar. Vi beundrar så utsikten från Franz Josephs Höhe innan vi gör oss redo för nästa etapp. Häruppe får jag nu igen Anna och tältet för nu lutar det *med* så att säga. Nedfarten var om möjligt ännu värre än uppfarten, *motorbromsen kunde vi ju helt glömma*, det var bara att släppa på så länge man vågade för att sedan bromsa till *nästan* stopp, och så släppa på igen. Att sitta och småbromsa hela tiden var ju omöjligt då hade ju bromsarna varit kaputt på direkten. Gissa om benen darrade, när vi efter en svettig halvtimme, hittade en alphydda med ledigt rum en bit ovanför Heiligenblut, och fick oss en behövlig avkoppling. (Namnet Heiligenblut kommer från en flaska med blod, förvarad i kyrkan där, som sas komma från Jesu korsfästelse.) Vår värdinna är ung och charmig och bjuder på likör. Sovplatsen ligger ovanpå "fjöset" och det är endast enkelgolv, i köket tassar katten och dricker mjölk direkt ur krukorna. Det är kallt på natten på den här höjden, men vi sover gott. Så är det fredag, och efter en noggrann undersökning av Heiligenblut, fortsätter vi vidare, Winklern-Kolbnitz-Spittal-Kreuzern. Vägen gör nu en liten sväng genom Italien så vi får nu göra bekantskap med de temperamentsfulla italienarna i trafikköer. Alla ligger på signalhornet vid minsta stopp, det är ett oljud utan like! Kommer strax därefter in i Jugoslavien, och sedan vi tankat i Ziri börjar vi söka tältplats. Vi har dumt nog åkt av från den större huvudvägen, tänkte att det var lättare att hitta någon plats ute på landet. Men det har börjat bli mörkt, och det blir det snabbt här nere den här tiden, och snart var det som författaren Georg V. Higgins engång skrev, "det var mörkare än en hel busslast rövhål". Där vi nu hamnat, och förresten på de flesta ställen här, är det synnerligen kuperat med en *mycket* bergig terräng. Smala, väldigt smala och krokiga bergsvägar, på ena sidan stupar det rakt ned, inga räcken. Var har vi hamnat? Små bergsbyar utan belysning, inga, eller för oss obegripliga skyltar. På ett ställe, en liten by med ett tiotal hopkrupna hus, försökte vi att genom lexikonet fråga efter tältplats. Men svaranden såg bara under lugg på oss, kollade lite i bilens innandöme och skakade lätt på huvudet, det gav inget, det är lite panikstämning! Här vågar man ju inte tälta utan bemannad tältplats. Börjar också tänka på bilen, tänk om motorn lägger av här. Hem kommer vi alltid i Volvon, men kan man bara lämna en bil här, kanske borde vi tagit en exportlicens med oss!? Men till våra stora lycka, hittar vi i mörkret en liten skylt som pekar mot Postonja, och väl där hittar vi nästan omgående en jättefin tältplats, och livet leker åter. Sitter på kvällen och njuter av en god Jugoslavisk rom, lümt och skönt ute

Forts. nästa sid

Dagen efter tittar vi oss omkring på tältplatsen, därefter besöker vi de berömda droppstensgrottna, Europas största, där man kan åka omkring i små miniatyrtåg. Tog på eftermiddagen bilen ned till torget för att handla lite, när vi stannade där blev vi genast omringade av en massa folk som ville titta på vårt *pluttrande* och blårokiga fordon, ganska säkert den första tvåtaktsbil de sett, men också ganska säkert ingen reklam för Saab. Vi fick också angående bilen en massa frågor, på slovenska, från de nyfikna och bilintresserade, som vi med ett leende besvarade på nåsmål, och vi fick en tacksam nick från en tydligen nöjd frågare. Där försökte jag också pruta på ett inköp av sandaler, men tyvärr priset stod fast, kanske berodde det på språksvårigheter. Vi bestämmer oss efter ett par dagar, och efter att ha studerat kartan noga, att åka mot Rabac. Men nu var vi väldigt eniga att bara hålla oss till de större vägarna. På vägen dit passerar vi snustorra bergstrakter med som synes väldigt fattiga byar. Där ser vi bl.a. en bonde och hans ox, han plöjer en sandig, dammig torr åkerbit med en jättestor grenklyka som tjänstgör som plog! Vi åker nu en högt liggande kustväg med underbar utsikt över Adriatiska havet eller en bukt av detta. Strax efter Opatija stannar vi och sitter i bilarna och tittar på världens åskväder över havet, helt fantastiskt. Väl nere i Rabac får vi en tältplats alldeles vid havet, en vacker strand med "mjuka" vita små stenar. Här nere tycks inte råda någon fattigdom liknande den uppe i bergen, flotta hotell, affärer och dito hus. Vilken skillnad, på bara några få mil!! Detta var Titos Jugoslavien, men han höll i alla fall tummarna på kroater, serber och bosnier med muslimer och katoliker. Här bor vi nu i tre dagar, solar, badar och går på stan och handlar diverse, åker runt och hälsar på i omkringliggande byar, samt äter dagligen chivapchichi, som då var något helt nytt för oss, i dag är det "dagens" i Sverige! På stranden får vi dagliga besök av försäljare av olika slag, bl.a. en ung grabb, från Banja Luka, som sålde åsnor täljade i trä, som vi tyckte, mycket exotiska. På hemvägen upptäckte vi att de fanns på färjan, mycket billigare, men vår grabb behövde säkerligen sina dinarer. En kväll får vi, över ett eller två glas vin, av några tyska tältgrannar, tips om fin väg över alperna, genom Felbertunneln. Lämnar nu Rabac och kör vidare runt halvön, över Pula, och i Barderna tar vi en avstickare ned till Porec och sedan vidare mot Trieste. Alla dagar är molnfria och varma, mycket varma, verkligen påfrestande att åka bil, mycket raster. Vi har nu tagit farväl av Jugoslavien och kör vidare mot Punta Sabbioni, en jättestor tältplats, på en udde utanför Venedig. Där vi efter ihärdigt letande lyckas hitta en liten plätt mellan de övriga tusentals tälten. Men det är en mycket välordnad tältplats, med fin badstrand. Stranden är delad med ett nätstaket, ena halvan var för "vanliga" italienare där det var oerhört skräpigt, dom bara kastade allt omkring sig. Delen för "oss campare" var alltid välstädad och ren.

Här stannade vi en vecka. Det går någon sorts "spårvagnfärja" mellan tältplatsen och Venedig, som vi använde flitigt, så vi tittar bland allt annat på Dodgepa-

latset och Campanilen, matar alla dessa hundratals duvor och åker i venetsianernas flotta "kanoter". Till sist blir vi, som alla andra, "skinnade" på St. Markusplatsen. En av nätterna kommer en stormby över tältplatsen så många vaknar utan tält, däribland Inez och Erik, alla saker, bord, stolar, väskor under bar himmel, men vi klarade oss, tältet var bundet i Saaben. Men nu är det tyvärr dags att dra. Vi tar nu sikte på Österrike, kör genom Felbertunneln och passerar nu alperna utan bilbesvär. Och vid gränsen ser vi på fästningen vid Kufstein med jätteorgel i det fria, 1813 pipor den hörs sex kilometer! Spelar dagligen klockan tolv, den är byggd till minne av stupade österrikare i första världskriget. Genom Tyskland håller vi bra fart tack vare deras autobahn och är snart i Danmark och Sverige och Smedjebacken, fredagen den 9 augusti efter tjugo dagar. Hela resan 522 mil. Tilläggas bör att Saaben gick 3 (tre!) dagar efter det vi kommit hem, då var motorn helt slut den var skrotfärdig, tala om tur!! Eller dumdristighet!?

*****
 * "JAG FIXAR" ÄVEN *
 * DEN VILDA STE *
 * TOMTE. *
 *****

Roséns Damfrisering
 Myrbacka Dala-Järna.
 Tel. 0281-20133
 *****

Det var prat om mobiler, den ene visade en penna som fungerade som telefon, den andre en ännu mindre, inmonterad i en guld tand. Den tredje såg avundsjukt på, men plötsligt släppte han sig och sa snabbt; "har någon ett papper jag tror det kom ett fax!"

Ett bortglömt sommarnöje.

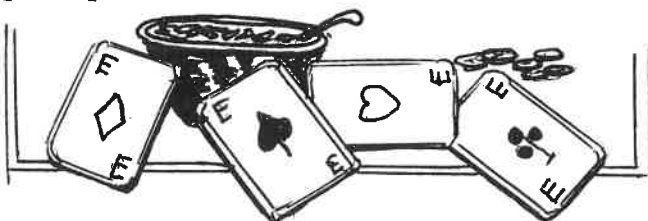
Sjö Anna Sandviken berättar.

I början av förra seklet hörde man ofta talas om att det spelades kort, då var det förstås poker som gällde, i buskarna på helgerna. Utbudet av nöjen i Nås var inte särskilt stort, så det gällde att hitta på något. Helmer berättade att bilden togs vid älvbrinken någonstans i Nederborg. Att döma av de avslappnade minerna var det nog inte några stora summor i potten.

Pojkarna är från vänster: Helmer Larsson, Lissjanis Bertil, Gärds Einar och "Småland", vet inget annat namn på honom han var verkmästare vid dåvarande snickeriet på Heden.

Ett annat pokergång hade en vårkväll bänkat sig hos en frände på Skansbacken. Vinnarna och förlorarna växlade allteftersom timmarna gick. Men på småtimmarna började värden se mer och mer ängslig ut, "spänningen var olidlig". Han hade spelat bort sista kronorna. Då kom han att tänka på att han fått en karott rabarberkräm av grannfrun, sagt och gjort, "ge mej två kronor för krämen så kör vi en omgång till!" Hur spelet slutade vet jag inte, men aldrig har jag hört att en rabarberkräm legat i en pokerpott.

...vi gör ett lyft för Täpp
Pers verkstad.....

ALLT INOM BYGGPLÅT...

Dala
TAK & FASAD

TELEFON 070-7680163

**NYA MAZDA SAMT BEGAGNADE
BILAR AV OLIKA FABRIKAT.**

Bilfirma KJELL ILAR

VANSBRO Tel. 0281/71511 070/240 35 81

Sång No 1 Minn Sång.

No 1 Jag har vandrat i dagar och nätter
Jag har trampat nästan kring jord.....
Ja nog har jag ävån sett platser
Der Daniel Persson can bli Stor ...

No 2 Jag längtar jag väntar jag strävar
För ett land av glädje och Frid.....
Jag Fäktar för dät landät
Der endast den Gode är Stor.

Daniel Persson Född Näs församling 1867.
Luterian till omkring 1890 Talet, Kongregationalist
10 år, Baptist 3 ; Adväntist , Matrealist och Wegete-
rian till dato. I dätta Senare har jag bästa Sam-
vetsfrid.
Tänkesspråk. Endast i Gud haver Minn Sjel sin Ro.
Pris Obegränsat.

Skrivet av Fäktar Lars som det varit många artiklar om i tidigare
"Näsvargar". Han var bl.a. guldgrävare i Alaska med sämre resultat,
kom hem med hjälp av konsulatet. Han skrev sen många dikter som
han gick och sålde, priset var som synes obegränsat. Många av hans
dikter slutade med ...och Fäktar Lars var blott en kannibal... så man
kan kanske undra hur det egentligen var därute i vildmarken. Han
tog efter hemkomsten namnet Daniel Persson.
Denna dikt eller sång har Olov Rälg personligen köpt av Fäktar Lars,
Elna Hemming har lånat ut den.

*Sång No 1. Minn Sång: ...
No 1. Jag har vandrat i dagar och nätter
Jag har trampat nästan kring jord.....
Ja nog har jag ävån sett platser
Der Daniel Persson can bli Stor ...
No 2. Jag längtar jag väntar jag strävar
För ett land av glädje och Frid.....
Jag Fäktar för dät Landät, ...
Der endast den gode är Stor; ...
Daniel Persson Född Näs församling
1867; ...
Luterian till omkring 1890 Talet.
Kongregationalist 10 år, Baptist 3;
Adväntist, Matrealist och Wegeterian
till dato; ...
I dätta Senare har jag bästa
Sammvetsfrid; ...
Tänkesspråk. Endast i Gud
haver Minn Sjel sin Ro; ...
Pris Obegränsat; ...*

MED VÅRA LADDA-
RE, GÅR

☆ ☆ ☆
JULEN
SNABBARE

...VI UTVECKLAR
OCH TILLVERKAR
BATTERILADDARE
FÖR STÄDMASKINER
OCH RULLSTOLAR..

 **Swede
electronics**

Telefon 0281-30400
Fax 0281-30666

Luciafest på Hedens snickeri, 1950-talet.

Från Fins Bengt kommer dessa kort, som visar ett luciafirande på dåvarande Hedens snickeri. Det hörde inte till vanligheten att snickeriet bjöd på någon fest, så till sist tog arbetarna på eget initiativ och affischerade om en stor luciafest med kaffe och tårta. Och se det gav genast resultat, så i all hast korades en lucia och den lycklige blev Henry Helgesson, för sitt blonda hårs skull. Tärnorna, endast två till antalet, berodde till stor del på att medelåldern var ganska hög på övriga arbetare. Fins Bengt och Harry Alho som blev valda, hade av födsel mörkt hår, så vanliga "hyvelhånkar" fick hjälpa upp denna tristess. Vanliga stavlampor fick tjänstgöra som ljus för tärnorna. Tåget avverkade ganska

snabbt verkstaden, där man kunde ana en och annan tår-

fylld blick, och vidare med bestämda steg mot matsalen där kaffe och tårta serverades av Wiran från Centrum café.

Finns Bengt berättade också att han senare fick ett erbjudande om ett bättre jobb på annat håll. Och han gick några dagar och gruvade sig för att säga upp sig. Stor "big boss" då var Thörnqvist och alla hade nog ganska stor respekt för honom.

*Men till slut måste Bengt "krypa till korset", gick in och sa; jag ska be att få säga upp mig ... **Det var bra det !!!** svarade Thörnqvist*

Från *Hed Bror* har det också kommit ett foto från ovanstående tillställning på 50 talet. Det märks att det snart är Lucia. Hans foto är av lite sämre kvalitet och han ursäktar sig med att han har haft det i plånboken sen dess. (Kanske dags att byta plånbok ?) Här kan man också se tärnornas, till 100 %, brand-säkra ljus !!

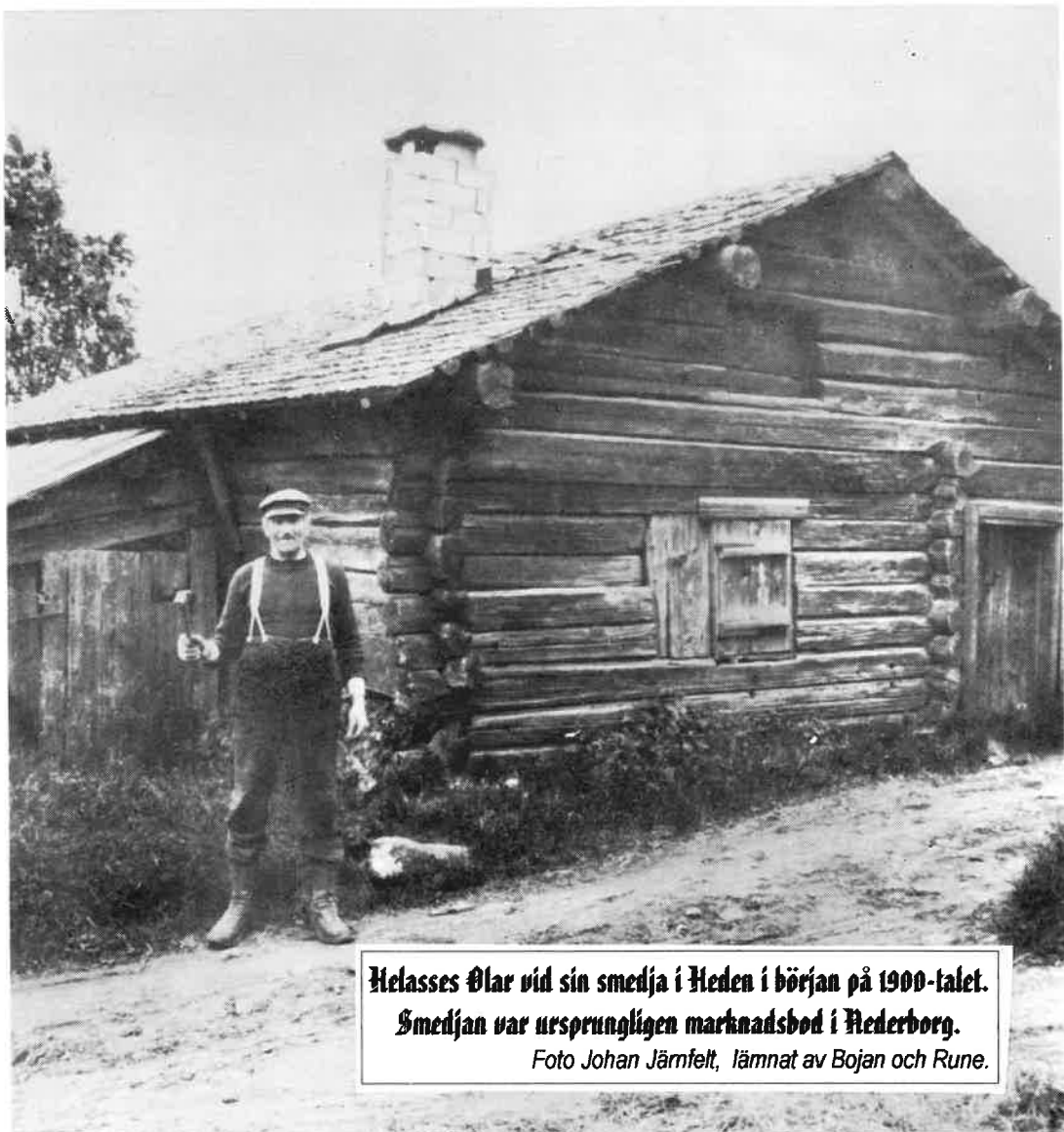
För tillfället svetsar och automat- svarvar vi:

- ☉ Delar till Volvo lastbilar
- ☉ Delar till postens cyklar
- ☉ Delar till ABB:s utrustningar

Vi är underleverantörer åt ABB, FCMC,
(PLÅTMEKANO), Monark, Sepson och samhäll m.fl.

SVETSlego

Industrihuset, 780 50 Vansbro, Tel 0281-10969

**Helasses Olar vid sin smedja i Heden i början på 1900-talet.
Smedjan var ursprungligen marknadsbod i Hederborg.**

Foto Johan Jämfelt, lämnat av Bojan och Rune.

Då Helgum predikade i Nås och Mora.

De flesta i Nås har säkert hört talas om väckelsen i Nås, då sjömannen Olof Henrik Larsson, Selma Lagerlöfs Helgum, ryckte med sig en bondflock, som han förde med sig till Jerusalem. A.O. Har i Mora tidning från den 3 juli 1959 berättat om Jerusalems Maria i Mora, 88 år gammal, som upplevt hela äventyret i Jerusalem och berättar minnen från en tid, då det religiösa livet var långt mer upprört än nu.

”Uppgiften att Helgum predikat i Mora är alldeles ny”.

Jag minns så väl en kall februaridag i början av 1890-talet. Lisslasses Karin och Mathilda Helgsten från Lindesnäs hade 1889 kommit hem från Amerika. Mathildas make, Selma Lagerlöfs Helgum hade oförmodat kommit efter sin hustru till Nås och börjat predika bland bönder och bergsmän i Lindesnäs och Nås. Jag var på lördagen i Esbjörsgården på Sveden och där berättade de att det på kvällen skulle bli bönemöte på Tipersgården. En svensk-amerikans pastor skulle predika.

På väg till Norge för att sälja hårarbeten hade Maria Lund tillsammans med den något yngre Karin Smith från Bonäs kommit till Nås. Arbetet med hårarbeten gick bra i Nås. Det tröt inte med beställningar.

Jag blev nyfiken på det där bönemötet och gick dit. Storstugan på Tipersgården var fullsatt. Olof Henrik Larsson predikade bra tyckte jag. Med sina glödande ögon verkade han på något sätt imponerande. Lisslasses Karin inbjöd mig till ett nytt möte följande kväll, som skulle hållas i hennes hem i Tyna. Lisslasses Karin hade under flera år varit barnsköterska i amerikanska miljonärsfamiljer och hon var inte bara vänlig utan också mera kultiverad än de flesta i hennes omgivning.

”På mötet i Tyna kom det till en vändpunkt i Karins och mitt liv genom att vi böjde knä inför Larssons väckelseord. Vi stannade kvar över natten och förenade oss med den Larssonska församlingen.

Min far, Lund Erik Ersson i Bonäs, var baptist och blev intresserad av den Larssonska rörelsen och läran. En dag kommer så Olof Henrik åtföljd av Tipers Lars och Möckelinds Erik till vårt hem i Bonäs. Där blev det nu ett par veckors möten och predikningar, dock utan någon större framgång. Men herrarna från Nås var även ute i ett annat ärende. De hade kommit till Bonäs för att utverka föräldrarnas tillåtelse att flickorna skulle få följa familjen Larsson till Amerika, när de sedan skulle återvända till församlingen i Chicago. Maria Lund var född 22 juni -71 (död sept. 1960) men den några år yngre Karin Smith var inte myndig ännu. Efter åtskillig tvekan fick Larsson ett jakande svar. Åtterresan till Nås gick sedan med båt till insjön, där en skjuts väntade från trosvänerna i Nås.

Karin Smith och jag reste snart till Amerika i stället för till Norge som tidigare var planerat. Makarna Larsson och Olof Henriks femtonåriga dotter Hulda tillsammans med Lisslasses Karin och dennes 66-åriga mor Anna Ersdotter Hjerpe återvände till församlingen i Chicago 1891 och då följde vi med dem”.

En majdag 1896 följde Karin Smith och Maria Lund den Larssonska Chicagoförsamlingen till Jerusalem, närmare 70 personer, dit trosfränderna från Nås, Selma Lagerlöfs 37 Ingmarssöner, anlände i augusti månad samma år.

Bonäs by behärskades under Marias ungdomsår av baptismen och de första skrivtecknen präntade hon före skolåldern i baptisternas privatskola i Bonäs. Även i Nås var baptismen en stor församling med egen friskola i det som idag är

IOGT-lokal i Skansbacken.

I Jerusalem gjorde församlingen, Amerikan Colony mycket gott genom den kärleksverksamhet medlemmarna utövade i staden. Men kolonin råkade också ut för svåra prövningar. Döden ryckte bort den ena efter den andra av landsmännen, som inte kunde uthärda det varma klimatet. Efter ett tiotal år i den heliga staden blev Maria så svårt sjuk, att hon nästan bedömdes som dödsdömd. Nu i sitt svåratillstånd räddades hon av doktor Ribbing i Betlehem, som på sitt sjukhus stärkte hennes krafter, så att hon kunde resa hem och vila upp sig i Bonäs. Kontakterna med vännerna där nere på kolonin uppehåller hon och ett färskt brev från Jerusalem berättar att Helgums dotter Edith, som året före blivit änka efter konsul Hol Lars Larsson, står i begrip att resa till sönerna i Stockholm för att sedan fortsätta till Amerika. Nu blev det inte så. Först efter ytterligare nästan tio år, efter sexdagarskriget 1966, åker sonen Herbert i Stockholm ned till det krigsroliga landet Israel för att hämta hem sin 74-åriga mor.

Ingmarsspelen hade sin urpremiär 1959, när denna artikel stod att läsa i Mora Tidning. Maria är väldigt nyfiken på vad spelen har att berätta om händelser vid avfärden men hon vet inte om hon, 88 år gammal, orkar åka tillbaka till Nås. Men nog skulle det vara roligt att se hur mycket man känner igen från den avlägsna ungdomen och tiden i Nås.

Molkom i mars 2003

Rune Hedemo.

RÄVJAKT — 1920 TALET.
Josäppes Lars och Kästäppäs Olov.
Kort från Hed Gunnar

Expedition Grövelsjön 1946.

En dag under vintern 1946 frågade Gunnar Tysk om jag hade lust att följa med till Grövelsjön under påsk om han ordnade en stuga där uppe. "Tysk Gunnar" som alltid var på alerten och hade kontakter med yttervärlden, trodde sig kunna ordna en stuga under påsken. Vi blev fem stycken från Nås plus en från Malung, bekant till Tysk Gunnar. Stugan låg vid Grövelsjöns västra strand, ca 4 km. upp efter sjön alldeles efter stranden. Vi från Nås var Åke Brus, Sven Brus, Erik Närsjö, Gunnar Tysk och undertecknad. Malungspojken minns jag inte namnet på. Vi åkte upp på måndag i påskveckan, tåg till Särna och sedan buss till Grövelsjön. Det var eftermiddag när vi kom till Grövelsjön, skymning rådde. Ryggsäckarna och skidorna togs på och vi startade den ca 4 km långa färden till stugan. Vi hade en hel del mat i ryggsäckarna så de var ganska tunga. Bl.a. hade vi 15 kg potatis i en påse. Den fick Erik Närsjö ta hand om, han ansågs starkast av oss, han var ju Vasaloppsåkare. Men i utförslöpan ner mot sjön råkade han vurma och vi hade all möda i världen att få Erik och potatisen på rätt köl igen. Vi kom i alla fall fram på kvällen, tur nog hade vi ficklampor med oss så orienteringen fram till stugan gick bra. Ett fint spår efter en snövesla gick efter sjön, det följde vi. **"Från mä**

nittjiln" ropade vi åt Tysk Gunnar när vi skymtade stugan. **"Nittjiln"** passade, vi hade kommit rätt. En brasa tändes i den öppna spisen och vi var alla belåtna när vi kommit in. Stugan bestod av ett enda rum med tre tarrsängar, en vedspis och ett stort bord med bänkar. 50 m. rakt söderut låg "gånsä".

Snötäcket var ganska tunt i låglandet men på fjället hård och packad. Isen på sjön var fin att åka, snöveselspar gick från södra änden av sjön och till norska byn Sylen i norra ändan av sjön. Sjön är ca 7 km lång. Första dagarna åkte vi runt i omgivningen. Vi besökte bl.a. Sylen där Johan och Kristina Ryvang bodde. Johan var en ståtlig norrman, 190 cm. lång och ljushårig. De hade kor och vi köpte mjölk av dem. Jag minns att där vid gården stod hässjor med renlav som användes till foder åt korna. Nu i denna dag 2003 är Sylen en turistgård som drivs av Eva och K. Ryvang där undertecknad bott vid flera tillfällen, rekommenderas på det varmaste.

Vi lagade vår medhavda mat, disk och vedhämtning spelade vi kort om. Jag förlorade en kväll och fick utföra båda sysslorna. Tog sen frivilligt på mej att störta knekten på "gånsä". Efter sex matfriska mäns besök där hade "knekten" nått den kritiska punkten. Beväpnad med en lång stång och under övervakande av fotograf och sakkunniga, gick jag till attack. Knekten föll efter rakryggat motstånd. Kamraterna applåderade och beundrade min "Fighting spirit". En dag skulle Åke och jag göra en orienteringstur med karta och kompass. Vi skulle gå till en liten tjärn på andra sidan Jakobshöjden. Vi gick tvärs över sjön och började klättra upp på fjället. Men snön var djup på en del ställen och barfläckarna var ju lättare att gå på så vi kom helt ur kurs. Vi gick vidare i slutningen, men när vi kom upp på Jakobshöjden möttes vi av dimma och dis så tät att vi nästan inte såg varann. **"Jänn e ä e stugu"** ropade Åke plötsligt, men stugan visade sig vara en stor sten. Vi satte oss och tog en apelsin och gapskrattade åt vår situation. Det var ingen panik, vi hade bara att hasa oss utför fjället vi kunde ju inte bomma på sjön. Vi hade också besök under veckan. En dag

Här störts "knekten"

Fr.h. Sven Brus, Malungspojken, Erik Närsjö, Åke Brus och undertecknad, fotograf Tysk Gunnar.

kom tre skidlöpare från Floda. De bodde i Foskros. Hökpers Olle och klockar Erik hette två av dom. På skärtorsdagskvällen kom Rålg Päär på besök. Stugan var trång, men han fick stanna över natten. Han och jag låg skavfötters i överlafan. Dagen därpå drog han vidare mot nya äventyr. Påskafton var ämnad att bli en långtur på skidor. Vi startade kl 8 på morgonen för att åka de ca 2,5 milen över Sylen, Elgähogna och ner till Elgå. Vi hade vallat med skarklister så vi hade både fäste och glid. Efter några km motlut blev terrängen mer omväxlande och mot slutet fick vi fina utförslöpor ner till Elgå.

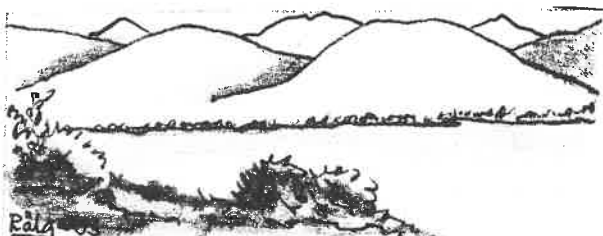
Forts. nästa sida

Där rastade vi. Tog fram våra termosar smörgåsarna och satte oss, i strålande solsken, nere vid Fämundsjön. "Vi kunn int a ä bättär !" Efter en timmes rast drog vi vidare mot Svukurisets Turisthytte, som låg ca 9 km norr om Elgå. Där hade Tysk Gunnar ordnat med härbärge åt oss. Vi följde en markerad led som gick i motlut hela vägen. Efter några km började vi känna av att vi åkt ca 3 mil på skidor med packning. Farten sjönk, och även modet, på en del av oss. Vi stannade och hängde på stavarna för att få lite vila. Men humöret och orken kom tillbaka när Narsjö Erik plötsligt ropade "E ä långt tä nôrä gälär ?" Äkta nåshumor ! Vi kom i alla fall fram till Svukuriset, där vi välkomnades, som första utländska besökare efter kriget. På påskdagen var det dags att dra vidare. Vi besteg Stora Svukuen, 1410 m högt, varifrån vi hade en vidunderlig utsikt både in i Norge och Härjedalen. Vädret var bra, det blåste rätt kraftigt där uppe, men sikten var god. "Je si smäjtatjä hemmâ däre morfa på Hea !! Ingen trodde mej ! Nerfarten gick rätt så bra trots en del svåra passager. Efter några fina utförlöpor var vi så nere vid den fiskrika Rönnsjön. Därifrån följde vi spåret som gick till Sylen, sen hade vi bara 3 km hem till stugan. En alltigenom lyckad skidtur var till ända. Annandag påsk var det dags att lämna Grövelsjön. Efter städning av stugan skidade vi till turisthotellet, där bussen utgick ifrån. Vägen mellan Grövelsjön och Särna var grusväg, som nu fått kännning av tjällossning. Bussen körde fast, vi fick samtliga lämna den överfulla bussen och skjuta den loss med handkraft. I Särna väntade tåget, som förde oss hem till Malung och Nås. Vi kom till Nås på kvällen, trötta men nöjda efter en skön och strapatsrik vecka.

I höstas när jag bodde vid Sjöstugan, södra spetsen av Grövelsjön, satt jag inne på vårt rum och tittade ut över sjön. Jag såg sjön och fjälltopparna där vi för 57 år sen vistades. En känsla av tacksamhet att fått vara med på denna Expedition Grövelsjön, och att fortfarande få vara däruppe. Detta skrivet av den ende kvarvarande nåsbon från Expedition Grövelsjön 1946.

Gunnar Netzell.

**EN JULGRAN
KAN IBLAND SE
FÖR DÄVLIIG UT...**

....MEN HAV FÖRTRÖSTAN, VI HAR GREJER SOM PIGGAR UPP BÅDE GRANEN OCH JULEN !!

VÄLKOMMEN TILL PÄR OCH HANS PÄRSONAL !

**NÅS
SERVICECENTER**

TELEFON 0281-30219

Klipp ur "Nåsvargen" juni 1995.

Anna Wallgren (1908-1982) medverkade under en följd av år i bl.a. Dalabygden. Följande är hämtat ur en intervju hon gjort.

I början av detta sekel (1900) kom ett par nioåriga pojkar traskande efter vägen mellan Nås och Fredriksberg. Det var Tapp Erik och Knip Olov. De skulle till finnmarken och "gätta" (valla) åt Lars Jonsson gemenligen kallad "Hossa Lasse". Han åtog sig vallning åt finnmarksbönderna och att skaffa "gättare". Han var därför alla barns skräck på den tiden. Han gick ju i gårdarna och tingade ihop vallhjon, så det var lätt att skrämma oss med, att han var i antågande om vi gjort något fuffens. Tapp Erik är nog den siste som lever och minns sina strapatser som gättare och bakgrunden till det hela. Vi låter honom själv berätta: Far gick bort helt ung, så jag har inget minne av honom. Då fanns det varken änkepension eller socialhjälp, så mor fick försöka dra oss fram så gott det nu gick, ibland hade vi bara salt och potatis att äta. Men mor måste ändå betala kyrkoskatt, hon hade inga pengar och måste därför göra dagsverken åt prosten. Jag var så liten att mor drog mej i en kärra som fick stå ute hela dagen, och jag tror knappt mor hann ge mej varken vått eller torrt. I ett och ett halvt år skötte hon djuren åt en familj på västra sidan älven. För det fick hon 6 kronor i månaden och en liter mjölk om dagen. Det var inte mycket att dra försorg om 4 barn med. När jag var i femårsåldern och min bror något äldre var vi i Gräsbergets fäbodrar och vallade, vi hade varsin "hop" så vi såg inte varann på hela dagarna, att vi inte gick vilse var ett under. En nästan blind farmor åt oss, åtog sig att kärna smör i en s.k. stavkärna. Hon såg inte alla flugor som svärmade kring henne och också hamnade i grädden. Men hungriga som vi var, måste vi ändå äta smöret och försökte plocka ur flugskankar och vingar. Ändå lever jag och är frisk, trots alla bakterier och skräp. Tiden gick och det var dags att börja skolan, och då fick jag mina första byxor. Jag klarade skolan bra men så hade vi också en sträng och duktig lärare som hette Jansson, han örfilade så det bara visslade. Så kom våren då jag fyllde nio år och den fruktade "Lasse" kom till mor och begärde "gättare". Det var inget annat att göra, jag behövde kläder och skor. Så i slutet av maj bar det iväg till fots den långa vägen. Vi över-

nattade i Lindesnäs i Knutes lada. Då var det slut på mina skosulor, så hela sommaren fick jag springa barfota i skogen. Men jag skulle ju få skor när sommaren var slut. Men jag skulle ju helst velat ha stövlar. Alltnog vi samlades vid brukshandeln i Fredriksberg och där fick vi våra order och skiften, jag kom till Solbergshöjden. Vi hittade ju inte i den okända skogen, så första kvällen kom vi inte hem förrän elva på kvällen. Då var kornas ljuver så stinna, så de fann för gott att pallra sej hem och bli mjölkade och vi traskade efter, glada att få krypa till kojs en stund. Så gick sommaren och vi kutade i skogen i alla sorters väder som vår herre hittade på. En söndag skulle jag gudbevars få följa "gubben" till Säfsnäs kyrka på gudstjänst. Tyvärr så hade jag inga passande byxor, utan jag fick låna ett par av honom. De var naturligtvis för stora, så de måste knäppas fast och snörpas ihop med säkerhetsnålar. Men det var ju ändå en upplevelse, man var ju inte så bortskämd med nöjen och så fick jag ju åka efter häst. När skolan skulle börja i oktober var tjänsten slut och Olov och jag fick traska hem igen och övernattade också på hemvägen i Knutes lada. Men nu hade vi nya kläder och nya hemgjorda skor. Vi var ju inte så stiliga som nutidens modelejon, men säkert lyckligare och gladare, för vi hade trots vår ungdom tjänat våra kläder själva.

Detta hände för knappt hundra år sen !

Foto från början av 1940-talet fr.v. Sara (Strandberg) Maj Britt (Nilsson) Karin (Jansson) Greta (Andersson) Foto från Tappjons Greta.

Nåsmålskryset nr 8.

Mer gamla nåsord! Lista ut deras svenska betydelse, ringa in och skicka svaret till:
Nåll Lassê, Nårsjövägen 10B, 780 53 NÅS **senast den 1:a maj 2004!** Pris till den/de som har mest rätt.

1.	lôvên	1. Övervåning på lofthus x. Lövkärve 2. Lov; löfte; tillstånd	
2.	hica	1. Ändan; stjärten; Podex x. Järnring till betsel 2. Hicka	
3.	blöxxlen	1. Blödig; vek x. Urkokt 2. Brunstig	
4.	fisu	1. Dyna av ull x. Småaktig; tarvlig 2. Gasig i magen	
5.	drifftå; drivvtå	1. Rensa säd x. Sko en häst 2. Retas	
6.	mangjnå	1. Magra[t]; tyna; bli avtård x. Bli fler 2. Diarré	
7.	ståggå	1. Göra hål i is x. Beting; till tid och mått förelagt arbete 2. Kvista träd	
8.	kvikkå	1. Kvicksilver x. Nerv; känsletråd 2. Liten and, Quekus minor	
9.	gaså	1. Tygstycke av flor x. Leka; rasa runt 2. Spränga sten	
10.	ciru	1. Snubbeltråd x. Tjurig; envis 2. Ont i magen	
11.	brussk	1. Brosk x. Tvär; butter 2. Flicka som längtar efter att gifta sig	
12.	iglu	1. Äcklig; otäck x. Efterhängsen 2. Ivrig; trägen; driftig	l = tjockt l ŋ = äng-ljud q = sje-ljud c = tje-ljud x = hl-ljud
13.	åll	1. Al, alnus glutinosa x. Trött; slutt; svag 2. Skakig; hoppig; ojämn	

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Lösning till Násálmálskrysset nr 7.

1. kórrvkjípá

- 1. -Órnkultúrit-veðhög
- x. Redskap att hålla isár fjälster m vid korvstopppning
- 2. -Hvaktaren-kepp

2. glannsk

- 1. -Sur-, syrtig
- x. -Dum-i-hvæðet
- 2. Blank; slät; polerad

3. makkát

- 1. Insektsbett el -stýng
- x. -Meekéðá
- 2. -Lítte-glæð

4. blésá

- 1. Márkværdigt klædd kvinna
- x. -Pannben
- 2. -Súre-pít-benen

5. fró

- 1. Ömkyla; förfrysa
- x. -Fró; korn; kærna
- 2. -Útséðe

6. jöt

- 1. Göl; djuphála i mindre ström
- x. Struntprat; bláðer
- 2. -Slæsk;-blót-sérje

7. iu

- 1. -Hælig
- x. -I-formað
- 2. Idog; flitig; tidigt igång

8. hótó

- 1. -Sprattlig persón
- x. Hytia; hötta m näven
- 2. -Hótepp

9. grommlu

- 1. Grumlig; oklar
- x. -Ótyellig;-som-mumlar
- 2. -Grovi;-óhyfðad

10. bengá

- 1. -Áldre-myrtel-rituæl
- x. Skámsamt för promenera
- 2. -Gá-fovt-med-háre-húliedáttning

11. dránnjil

- 1. -Kít-för-kyrning-av-virke
- x. -Slæg;-ameoka
- 2. Lång och gånglig yngling

12. lábbá

- 1. Orðna sig; klariägga
- x. -Láegge-timmer-till-rétta
- 2. -Orðna-opunnen-ull-i-högar

13. dróná

- 1. Sakta ráma
- x. -Liken-höna-som-ármu-ó-j-legt-áegs
- 2. -Frampa-óðd

Den här gången smög det sig med en liten "slamkrypare", nämligen i fråga nr. 6! Det blev helt avgörande för antalet rätt denna gång. Men vi ska gå igenom det hela i vanlig ordning!

E kórrvkjípá användes för att hålla isár fjälster med när man stoppade korv för hand innan köttkvarnar fanns. Och den kan vara glannsk om den använts länge, ej att förväxla med glamu = sur, jäst. Glannskis har ni väl råkat ut för? Gör man det, är det nog ingen risk att man får makkát, det torde vara den varma årstiden förunnat.

E blésá har nog e blissu = pannben och kan nog fró se ömm vinntrén.

Sen kommer vi till det kinkiga i den här omgången, nämligen jöl, vilket betyder BÅDE en göl; djuphála i mindre ström och prata strunt. " - Je e ti jöla!" " - Je dá jöla!" , men kan även betyda att någon håller på med något oviktigt, t.ex. "Hönn jölé du má?"

Om man ligger i av bara den, då är man iu, så pass att någon kan hótó át en med näven om de tycker det blir för mycket. Grommlu kan gölen vara.

" - Néj, e du uté ó bengá, dinn dránnjil!" Labb så gör det när det ordnat sig på ett eller annat vis, då kanske kon slipper stå och dróná!

Så här ser det ut på rättelsefronten:

12 rätt: Gösta Hällvölsson frá Utsáhhjá i Jerná

11 rätt: Bons Brittiá i Utacórrcór; Öð Anná i Sanddvica; Lillimor Sandstróm på Finnöna.

10 rätt: Rappnar Gusstafsson i Bórlánnjé; Ingv-Britt Bérjsten i Vánnbrona; Anná Willmánu på Rignvájjen innve Násn; Linnðgrens Ann i Lunnd; Gunn Dalífóss i Luddvíká.

9 rätt: Fállcéns Véiné i Bálsta milla Kunnsvua (= Stókkhóhm) ó Encöpij; Arnálds Iren i Fáko.

8 rätt: Gró nbérjrs Lennart i Jötébörg; Hoł Pórs áll Jáegvívár Errké i Jułbákk.

7 rätt: Ollé Ohlsson i Bórlánnjé; Jásspérs Márgitt pi Ivirbörg; Bons Birrjet i Utacórrcór.

Nju e á ra vág námmu når má tráttó rátt snarlígá!

Öð Anná!

Fórr skilde det sig át en hel del mellan byarna i Nás, fránn norr till söder och på de båda sidorna om älven. Ett exempel: potatis heter/hette i nästan hela Nás Jötóppjéer utom i Borgsheden och Överbörg, där heter/hette det Jóljáron, lika som i Jána.

Rappnar!

Gratulerar till 76,9 % rätt! Över förväntan från din sida!

Ann!

Tack för de värmande orden! Den här gången blev det ett fall framåt för din del. Mor och moster hälsar!

Lycka till med nya krysset!

Utbränd ? Släng dej i väggen !

Tänkte skriva om hur en sexbarnsmamma kunde ha det i början på seklet. Det handlar om Skans-Nilses Herta som tjänstgjorde som folkskollärare i Dala-Järna. Man kan ju fundera varför hon inte fick tjänst i Nås, men detta berodde på att hennes make hade en hög post i kommunen och då ansågs det inte lämpligt att hans fru arbetade på samma ställe. Det är nog svårt för många att sätta sig in i hur hennes vardag såg ut. På den tiden fanns varken tvättmaskin, köksassistent eller elvisp. Strykjärnet värmdes på spisen. Hennes vardag började väl med frukost för åtta personer. Minst hälften av barnskaran skulle rustas till skolan. Självs skulle hon se respektabel ut innan hon på cykel gav sig iväg till stationen för vidarebefordran till Dala-Järna. En gång i veckan hade hon en vetedeg i en hink på cykelstyret, antagligen även en väska med rättade skrivböcker. Degen bakade hon ut på rasterna. Så hade hon nybakat bröd med sig hem på kvällen. Skulle någon idag klara av ett sånt schema ??

Sjö Anna med dottern Monika som rubriksättare

Fästmansvällingen.

Sjö Anna berättar.

Nu börjar jag komma i botten på min minneskista, men jag hittade ett i dag. Vilka det handlar om kan göra detsamma, de är i alla fall borta sen länge. Det var på den tiden fäbodlivet blomstrade, så folk fanns i alla stugor. Drängen i en av stugorna fick en kväll besök av sin fästmö. Hon hade gått ända hemifrån, en mil. Det kan man kalla kärlek. På morgonen hade mor i stugan kokat välning. När den serverades passade fästmön på att salta lite extra i drängens tallrik. Han såg minst sagt förvånad ut när han tog första skeden, men vågade inte säga någonting eftersom han var rädd att stöta sig med matmor. I tron att matmors kokkonst hade allt övrigt att önska, åt han snällt upp sin portion, med många grimaser. Man kan fundera hur fästmön kunde hålla masken. Jag vet inte om han någonsin fick reda på tilltaget.

Saknar du din **hjul**tallrik åk in till **Hed Gunnar** han har alla modeller, dessutom dygnsöppet !!

Lövhagen i december 2003.

Hej !

Vill ni bli å mä ungan, svärmor, svärfar eller nön an i två dager, så ge döm ett presentkort på en drejkurs. Ja har tre drejshiver. Å så ka ja dreji liti själv ö, som ja säljer. Lyfter te å sätt på vägga mä grabbens fottryck, å mugger å blomvaser å mycki ant som ä bra å ka !!

Hälsningar Anita.

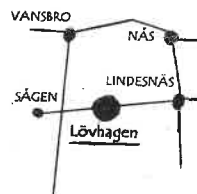
KERAMIK

i Lövhagen

Anita Eriksson

Lövhagen 4

780 53 NÅS 0281-320 38

.....HOS OSS HITTAR DU DOM "COOLASTE" SÅGARNA DOM "VASSASTE" SKYDDSHJÄLMARNA OCH DOM PROFFSIGASTE "RÖVISARNA" !!!

...ETT NOBELPRIS FÖRSTÄSS..

SAMUELSSON MOTOR

LOKSTALLET, 780 50 VANSBRO

Tel: 0281 - 141 44

Fäbodinventeringen del 6

Borgbua . är belägen på södra sidan av älven mitt emot Utanhed ca. 5 km från Nås centrum och sträcker sig ända från Pråmstada (byrå mellan Hjulbäck och Borgbyarna)till Skansforsen mellan älvkanten och Sällsflotten. Den skall ha bestått av 16 st. fäbodvallar omkring sekelskiftet, men fäboden skall ha funnits från mitten av 1600 talet

Här är nog det mest utnyttjande fäbodstället i Nås och används som fritidsbosättning även fast många nytillkomna stugor har uppförts och andra har restaurerats. Fäboden är väl också den närmaste åtkomliga från Nås centrum även fast det kan vara besvärligt att ta sig över älven, men järnvägsbron eller båt är de enda alternativen sommartid.

Vid fäbodbrukets tid var prämen det enda överskeppningsalternativet för kreaturen som hanterades med aptering till en linviré som var förtöjd på varsin sida av älven strax nerströms järnvägsbron ,den utnyttjades även av fäbodbrukarna vid Hjulbäcksbua och Styggbäcken och var brukbar ända in på 1960 talet.

Från 1959 är dokumentation av fäbodställen finns upptecknat ägarna från sekelskiftet vid Borgbodarna. Vilka bestod av följande:

Katrinas , Nickuses, Jönnes , Stark Pers , Sankt Pers, Gästgivarns , Lindeborgs , Mats Erkes , Mats Olars, Grönbergs Pers , Olers Erkes , Olers Lasses , Olers Jons , Knosens , Skansens , Grå Pers .

1. **Katrinas** som ligger nordostligast på södra sidan av järnvägen på en ås, (åsen) där stugan är i ursprungligt skick och bra bevarad ,utnyttjades tidigare av Haggpers och Olars Erkes ägs idag av Målar Åke och Inga-Britta

2. **Nickuses** som ligger på norra delen av åsen som sluttar ner mot älven, blev för några år sedan återuppbyggd efter en anlagd brand, var i flera somrar uthyrd till Ljungens Erkes son Alfred på 40- talet, väldigt bra bevarad vall med flera byggningar från tidigare ägs i dag av Aston och Margareta, dotter till Hariett Karlsson.

3. **Sankt Pers eller Halvars** också en vacker vall med ursprungsstugan i bra skick ,ligger söder om Katrinas på samma ås ägs i dag av Palm Bertil en stuga som är i ursprungsskick och användes av Ingeborg och Halvars Stina på 40-50 talet där dom utövade fäbodbruk den tidpunkten.

Strax söder därom har Palm Greta Ryberg (syster till Bertil) en stuga som blivit uppsatt på senare tid men i bra skick . samt på samma ursprungs littra ner mot älven uppförde även Palm Erik en stuga på 40 talet men senare såld till Halvars Ingeborgs och Knutes Axels dotter Karin Berntsson. Strax öster därom har Palm Gretas son Hans Ryberg köpt en stuga som varit i fleras ägande men är uppförd på senare tid, tillhörde tidigare Palm Karin och Stig Nyberg och senare Anna-Maria Kraft.

4. **Jönnes** strax söder om Sankt Pers ,välskött vall från ursprungstiden har användes av Jöns Ingeborg och Larv Erik som på 40-talet hade fäbodbruk där ända till 1962, fäboden ägs idag av dottern Carin och Jan Olov Livendahl, på ursprungs littrat ner mot älven har dottern Anna och Sven Bergman ett vackert och välskött ställe med vackra timmerstugor där sonen Bo Bergman är ägare till den större stugan.

5. **Stark Pers** också en vacker och välbehållen stuga från ursprungstiden med ett stort välbehållet uthus, ägs av Gertrud Kristianssons dotter Ingela (barnbarn till Axel och Kisti Matsson).

Strax norr om Stark Pers en stuga som tillhört bergslaget (litet osäker tidigare ägare)har köpts av Barbro Vallin också dotter till Axel och Kisti Matsson .

På andra sidan bäcken mot älven och norr om Sven Bergmans har övriga tre systrar Matsson uppfört varsin stuga på samma littra, Gertrud, (Kristiansson), Elsa, (Jansson) och Greta, (Matsson) även Barbro, (Vallin) har en liten friggebod där. Samtliga i bra skick.

6. Mats Erkes och Mats Olars kan ha varit föregångare till den stuga som Halvards Eriks Gösta byggt på mågen Per-Erik Jonts skogsskifte (på 70-talet) som låg inom hagen mellan södra och norra Borgbua. tidigare har där funnits tvenne rösen bla. skall det ha varit en stor lada som tjänstgjorde som skydd åt kreaturen. Stugan är i timmer och väldigt bra skick ägare idag Anna Jont.

7. Olers Erkes eller bagarns ligger söder om hagen är i ursprungsskick och ägs av Lars-Gunnar Lindgren son till Anna och Karl Adrian Lindgren. Välskött fäbodvall från ursprungstiden, har på senare tid uppfört en stuga på nora sidan av Birtjärnsbäcken, stugan kommer från Drafsberget denna stugan är också välgjord och i bra skick strax norr om stugan finns en hälsobringande järnkälla.

8. Olers Lasses strax söder om Olers Erkes, Användes på 40 och 50 talet av Jont Erik och Britta också i ursprungsskick och bra behållen ägs i dag av Jont Kistis son Karl-Erik Bäckström och uthuset till denna vall har inretts och används av Kistis andra son Conny Bäckström

9. Olers Jons Strax nedanför Erkes Och Lasses Olers Jons som ägs av Bons Birger och Britta har restaurerats och flyttats ca 30 m mot älven för ett 20 tal år sedan är i bra skick och har kvar sitt ursprungsutseende.

10. Knosens? Stugan användes in på 50 talet av Josefs Lars o Kisti tillhörde då Bergslaget stugan i bra skick har ägts av Josefs Lasses Karins barnbarn, men är idag en annan göteborgare som är ägare.

11. Skansens ursprungsstuga i bra skick nyttjades av Gunnar och Britta Nylander på 40 och 50 talet, har sålts till Nils Stolpe från Roslagstrakten.

12. Grå Pers skall ha funnits en odling på Lissrummet som anses skall ha tillhört Grå Pers och kan ha varit en smärre fäbod.

13-16. Vid södra hörnet av hagen mot älven hade Sigfrid Wallgren en barack som han använde vid skogsarbete på Lissrummet på 50 talet som han eller senare hans måg Gottfrid Söderman rustade och använder som fritidsbostad, medan hans barn Helen och Niklas har uppfört två stugor något senare strax söder därom, vilka utnyttjas ganska flitigt.

Efter älven längre söder har Kjell Erik Hast uppsatt en liten stuga

Och ytterligare längre söder hade Emil Hemmings en stuga (också osäkerhet om begynnelseägaren) som nu är såld till Anders Lindén.

. (Gästgivarvärd. Lindeborgs och Grönbergs Pers) ej klarlagt om dessa ägares fäbodvall.

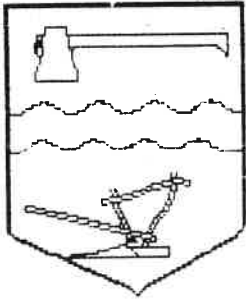
Utanför Jönnes buffös
Dottern Anna som
fjösfiga.

Vilopaus vid Olers Lasses spismur
Jons Erik och Jont Erik

Ett stort tack till alla som hjälpt mig att få fram aktuellt material till Fäbodinventeringen Nils-Erik Jons

Bakom oss har vi nu lagt sommarens sol och regn, likaså höstens val som gjorde att vi fortfarande betalar "vargen" med våra vanliga kronor, i USA fick man en filmskådis som guvernör, vi brukar kopiera USA, får vi möjligen Per Oskarsson efter Göran Persson? *Framför oss* har vi en ny "varg" fullproppad med gamla nyheter. Grönbergs Gunnar har skickat ett foto på ett företagsamt pojklag för 58 (!) år sen, oj, oj så gamla pojkar !!

Hed-Gunnar (tel. 0281-30098) har som vanligt hand om annonser och distribution saknar ni något nummer av "vargen" ring Gunnar! Skickar ni foton, så kom ihåg **namn** på evt. personer, likaså **plats** och helst ungefärligt årtal och helst **era egna upplevelser** och **minnen** från t.ex. semestrar eller arbeten. Lämna till Hed Gunnar eller undertecknad.

Och till **er alla annonsörer ett jättestort tack** för att ni återigen ställt upp hoppas också att ni i fortsättningen gynnar "vargen" och hembygdsföreningen.

Till alla läsare en fin jul och ett trevligt nyår 2004 !!

Rälq-Päär.

Året var 1945. Ett pojklag i egen regi på väg till Hulån för match i en serie med lag från Västerdalarna. Matchen vanns med 3 - 2. Laget tog även hem seriesegern och skulle sedermera bli stommen i Nås IF:s seniorlag. Stående fr. v. Grönbergs Gunnar, Olérs Sven, Tåppjons Erik, Bernt Blixt, Gärdspers Börje och Bengt Magnusson. Knästående fr.v. Slampens Rune, Kolloos Sven, Sven Netzell, Grop Ernst samt Olle Lindahl.

Grönbergs Gunnar.